

Lausunto

15.03.2022

MV/1/05.01.01/2022 1 (7)

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
PL 164
50101 MIKKELI

Viite Lausuntopyyntö 4.1.2022 ESAELY/1530/2021

Asia **SAVONLINNA, Rauhalinnan rakennussuojelu**

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on pyytänyt Museoviraston lausuntoa Savonlinnassa sijaitsevan Rauhalinnan suojelemisesta rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) nojalla. Museovirasto on perehtynyt asiaan ja antaa 15.3.2021 erityisistunnossa käsiteltynä lausuntonaan seuraavan.

SUOJELUASIAN VIREILLETULO

Suojeluasia on tullut vireille Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen aloitteesta perustuen lain rakennusperinnön suojelemisesta (rakennusperintölaki, 498/2010) 11 §:ään. Rauhalinnan päärakennus ja piharakennus sekä pihapiiri on suojeltu valtion omistamien rakennusten suojelusta annetulla asetuksella (480/1985). Kohde ei ole enää valtion vaan on yksityisomistuksessa.

Rauhalinnan kiinteistö 740-547-11-1 sijaitsee osoitteessa Rauhalinnantie 90. Asetuksella suojeltu alue rajautuu metsään ja Haapaveden ranta-alueeseen.

KOHTEEN HISTORIAA

Rauhalinna edustaa 1800-luvun puuhuvilarakentamista, jolle on ominaista poikkeuksellisen runsas koristevalikoima ulko- ja sisätiloissa sekä erityiset tilaratkaisut. Kohteen käyttäjinä ovat olleet omistajaperheiden lisäksi myös erilaiset yhteisöt.

Kenraaliluutnantti Nils Weckman rakennutti Rauhalinnan häöpäivälahjaksi vaimolleen. Nils Weckman toimi tiettävästi itse huvilan suunnittelijana ja arkkitehti Allan Schulman asiantuntijana ja mahdollisesti rakennuspiirustusten viimeistelijänä. Vaativat, kolme vuotta kestäneet rakennustyöt valmistuivat vuonna 1900. Weckman oli sotilasinsinöörin ammatissaan tutustunut venäläiseen ja maurilaiseen arkkitehtuuriin. Huvilan sijoituspaikkaan vaikutti Savonlinnan kaupungin läheisyys ja vaimon kotipaikka Lehtiniemen kartano, jonka maille Rauhalinna rakennettiin. Kaikesta päätellen Weckmanien aikaan Rauhalinnassa vietettiin loisteliasta huvilakulttuuria; huvilalla oli muun muassa käytössään oma höyrylaiva.

Weckmaneilta Rauhalinna siirtyi Suomen ilmavoimien komentajanakin palvelleelle kenraalimajuri Sixtus Hjelmanille, joka omisti sen vuodesta 1915 vuoteen 1925. Seuraava omistaja Suomen Asemapäällikköyhdistys piti Rauhalinnassa lepokotia. Yhdistys teetti

huvilaan korjaustöitä ja kunnosti puutarhaa. Vuonna 1937 Rauhalinnan siirtyi Suomen valtiolle ja puolustusministeriölle. Se toimi sotavuosina päämajan radiokuunteluasema.

Vuonna 1948 Suomen Aliupseeriliitto sai käyttöoikeuden Rauhalinnaan ja sinne perustettiin liiton jäsenille ja heidän perheilleen ympärivuotinen täyshoitola-lomakoti. Aliupseeriliiton hallinta-aikana osa päärakennuksesta oli vuokrattuna Säämingin Tolvanniemen kansakoulun käyttöön. Vuonna 1970 Rauhalinna siirtyi valtiovarainministeriön hallintaan ja korjaushuoltoon rakennushallitukselle, joka toteutti laajan peruskorjaus- ja entistämistyön. Samassa yhteydessä rakennettiin talonmiehen asunto päärakennuksen viereen, sen pohjoispuolelle. Savonlinnan Terveyskylpyläsäätiö vastasi Rauhalinnan hotellista ja ravintolasta vuodesta 1973 ja Lomaliitto vuodesta 1975. 1970-luvun lopulla Rauhalinna siirtyi Kauppa- ja teollisuusministeriölle ja viimeistään 1985 Matkailun Edistämiskeskukseen, jonka hallinnassa hotelli- ja ravintolatoiminta jatkuivat vuoteen 2003. Vuonna 1988 valmistuneessa laajamittaisessa korjaus- ja entistämistyössä hotellihuoneet muutettiin kahden huoneen ja kylpyhuoneen sviiteiksi, ja niissä yöpyi presidenttejä ja muita arvovaltaisia vieraita. Rauhalinna siirtyi valtiolta yksityisomistukseen vuonna 2001. Uuden omistajan lomakyläsuunnitelmat eivät toteutuneet ja Rauhalinna oli vuosia tyhjillään ja lämmöttä. Kiinteistö siirtyi uudelle omistajalle lokakuussa 2019.

Rauhalinnan päärakennukseen tehtiin vuosikymmenien aikana korjauksia, joista laaja-alaisimpia ovat edellä mainitut kaksi rakennushallituksen toimesta toteutettua 1970-luvulla ja 1980-luvulla. Jälkimmäisessä louhittiin kellarikerrokseen kahvilatilat. Näkyvä muutos oli myös tornin lyhentäminen alkuperäisestä korkeudestaan seitsemällä metrillä, mikä tapahtui oletettavasti asemapäällikköyhdistyksen omistusaikana 1920-luvulla. Sisätiloissa olennaisin muutos on ollut alkuperäisen sisäänkäynnin tukkiminen.

KOHTEEN YLEISKUVAUS

Rauhalinnan kiinteistöllä sijaitsee tällä hetkellä sen päärakennus, keskeneräinen piharakennus, uusi majoitusrakennus (2021), huvimaja (1998), uusi saunarakennus (2021), uusi savusauna (2021), puuliiteri (2021), puuvaja (2021), muuntamo (2021), käymälä (1944) ja maakellari. Rakennussuojelun tarpeet kohdistuvat päärakennukseen ja sen rantaan ulottuvaan lähiympäristöön.

Rauhalinnan päärakennus on monimuotoinen, runsaasti puukoristeltu kolmikerroksinen puuhuvila. Pystyrunko on rankorakenteinen. Kiviperustus on harkkomaisista kivilohkareista muurattu ja vaihtelee eri julkisivun osilla. Peltikatteisen katon muotoihin sisältyy kupoli, jonka kattotuolirakenne sekä sitä että tornin kattoa suojaavat paanupellitykset koristeineen poikkeavat korosteellisuudessaan muista katon osista. Kierteisesti ulkovuoratus tornin rakenne on erityinen. Ulkoasuun kuuluvat tornin lisäksi verannat, parvekkeet, erkkerit ja ulkoportaat. Ikkunoiden ja myös värilasi-ikkunoiden, ovien sekä vuoraustapojen valikoima on runsasmuotoista. Maurilaisen ja venäläisen arkkitehtuurin vaikutteet näkyvät muun muassa köli- ja hevosenkenkäkaarissa. Ulkomaalaus on alkuperäiseen tapaan raidallinen.

Vuoden 2021 kunnostus- ja entistämistöissä palautettiin niin sanottu torniparveke kaarikonsoleineen ja sen pyöröikkuna talon eteläiseen julkisivuun sekä itäjulkisivun erkkerin tukirakenteen kaarikonsolit. Pohjoissivulla uusittiin keittiöpuolen sisäänkäynti portaineen ja katoksineen.

Päärakennuksen pohjoispuolinen uusi kaksikerroksinen majoitusrakennus on korkealaatuista puuarkkitehtuuria. Sen paikalta purettiin 1977 rakennettu talonmiehen asunto, tekninen tila ja sen piippu. Piharakennuksen viereltä purettiin vuonna 2021 Rauhalinnan alkuperäinen piharakennus, jonka ulkoisissa piirteissä oli yhtymäkohtia päärakennuksen puuarkkitehtuuriin. Tallin ja kaksikerroksisen aitta- ja leivintupaosan alun perin sisältänyt rakennus sisälsi viimevaiheessa hotellin henkilökunnan yöpymistilat ja varaston. Piharakennuksen ulkoasun alkuperäisiä osia on otettu talteen sen korvaavaa rekonstruktioita varten.

Päärakennukselta rantaan laskeutuu lehmuskujanne, jonka molemmin puolin on ollut puutarhaistutuksia, niittyä ja puustoa sekä kiviaidat kiinteistön reunoilla. Rauhalinnan ollessa yhteisöjen käytössä oli puutarhatoiminta aktiivista ja ranta-alueella sijaitsevia joitakin apurakennuksia. Vanha rantasauna vuodelta 1950 purettiin kunnostustöiden yhteydessä. Ranta-alueen ympäristökuvaan on alusta asti kuulunut lehmuskujan aksiaalisenä jatkeena pitkän kivipenkereen päässä oleva puinen laivalaituri.

SISÄTILOJEN ERITYISPIIRTEET

Päärakennuksen interiöörissä näkyy edelleen alkuperäinen huvilakäytön tilahierarkia, joka ulottuu sisätiloista ulkoarkkitehtuuriin. Alkuperäinen edustus-, yksityis- ja huoltotilojen tilajärjestys on säilytetty tai ennallistettu vuoden 2021 kunnostus- ja entistämistöissä lukuun ottamatta jo aiemmin purettua pääsisäänkäynnin porrasta kellarikerroksen pääsisäänkäynnistä juhlasaliin.

Varsinkin ensimmäisen kerroksen edustustilat on varustettu runsain stukkokoristein ja paneeloinnein, puukasetoinnein, kattomaalauksin ja loisteliain kaakeliuunein. Rakennukselle ovat ominaisia tikkurapatut pinnat, erilaiset seinä ja kattokoristeet, peiliövet ja koristeelliset ikkunat sekä ovi-, ikkuna-, katto- ja jalkalistoitukset.

Rauhalinnan päärakennus on keskeisrakennus, jossa ensimmäisen ja toisen kerroksen tilat ryhmittyvät kaksikerroksisen juhlasalin ympärille. Seuraavassa käydään läpi sisätilojen erityispiirteitä huoneittain.

Kellarikerros

- tilat uudistettu ja nykyaikaistettu
- kattomaalaus kellarin eteisessä
- alkuperäisen pääporrashuoneen paneeloinnit osat
- piiloportaan oviaukko ja portaikko

I kerros

Juhlasali

- kahden kerroksen korkuinen tila
- juhlasaliin liittyy yksikerroksinen matala osa, jossa on alun perin sijainnut pääsisäänkäynnin portaikko
- pilari- ja kaidekokonaisuus juhlasalin ja alkuperäisen portaikkotilan välissä
- toisen kerroksen parvekkeen pilari- ja kaidekokonaisuus
- stuko- ja grisaille-koristeet
- katon kipsiset rosetit ja listakoristelut
- marmoroinnit ja ruusukkeet
- kattomaalaus
- tikkurappaus
- peilipaneelit
- kaksi kaakeliuunia
- osin kunnostettu, osin alkuperäinen kuvioparketti

Ruokasali

- puupaneelikatto
- rintapaneelit
- nurkkakaappi ja tuulikaappi
- kaakeliuuni
- kuvioparketti

Turkkilainen huone (salonki)

- ripustettu kupolikatto
- arabeskit, koristenuhat ja vuoseeraus
- kattomaalaus
- kaakeliuuni
- tikkurappaus
- tapetti
- kattomaalaus
- stukkokoristeet
- kuvioparketti

Kenraalin huone

- kattomaalaus
- kaakeliuuni
- peilipaneeli
- kaappi ja sen takainen salakäytävä
- kuvioparketti

Edelliseen liittyvä salonki

- kattomaalaus
- kaakeliuuni
- peilipaneeli
- kuvioparketti

Keittiötilat

- keittiöön liittyvät aputilat (tarjoiluvälikkö; wc, siivouskomero, varasto) on uudistettu

Aula- ja porrashuone, I-III kerros

- puupaneelikatto ylhäällä
- pilarit, pilasterit, balusterikaiteet ja puuaskelmat
- seinäpaneelit

II kerros

Iso makuuhuone

- puupaneelikatto
- tikkurappaus
- kaakeliuuni
- kulmakaappi ja tuulikaappi

Edelliseen liittyvä huone 2.08

- palkkikatto
- kaakeliuuni

Vihreä kammari (emännän huone)

- kattomaalaus
- tikkurappaus
- kaakeliuuni

Edelliseen liittyvä salonki (lukutupa)

- kattomaalaus
- tikkurappaus
- kaakeliuuni
- uunin takainen kulkuyhteys vihreään kamariin ja katolle

Huone 2.02 (porrasta vastapäätä)

- tikkurappaus

- kaakeliuuni

Huone 2.01 (luoteiskulmassa)

- uusittu kokonaan

Parveke

- toisesta kerroksesta juhlasaliin avautuva yhdyskäytävä
- pilari- ja kaidekokonaisuus

WC- ja suihkutilat

- uudistettuja ja nykyaikaistettuja

III kerros

Entiset kesähuoneet ja niihin liittyvä varasto

- vanhat paneelikatot
- uusi wc- ja suihkutila

KAAVA- JA SUOJELUTILANNE

Rauhalinnan päärakennus ja piharakennus sekä pihapiiri on suojeltu valtioneuvoston päätöksellä 17.6.1993 valtion omistamien rakennusten suojelusta annetulla asetuksella (480/1985). Päärakennusta koskee suojeluluokitus S1 eli rakennus on kokonaisuudessaan suojeltu ja piharakennusta suojeluluokitus S2 eli rakennuksen ulkoasu on suojeltu. Suojeltu alue on rajattu suojelupäätöksessä.

Rauhalinna on huomioitu Haukiveden-Haapaveden yleiskaavassa kaupunki- ja kyläkuvallisesti arvokkaana alueena (sk) ja puukujan luonnonsuojelualueena (SL). Alueella ei ole asemakaavaa. Rauhalinna on luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (RKY), ja se sisältyy Etelä-Savon maakuntakaavaan valtakunnallisesti merkittävänä kulttuuriympäristönä ja rakennussuojelukohteena. Valtakunnallisen inventoinnin mukaan Rauhalinnan huvila edustaa Suomessa harvinaista huvila-arkkitehtuuria ja koristevalikoimaa.

Rauhalinnasta on tehty kolmiosainen rakennushistoriaselvitys (Selvitystyö Ahola 2022), jossa kuvataan talon ja kiinteistön rakentamista ja vaiheita vasta valmistuneen korjaukseen saakka.

KULTTUURIHISTORIALLINEN MERKITYS

Rauhalinnan päärakennus lähiympäristöineen on rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 3 §:n tarkoittama suojelukohde, jolla on merkitystä rakennushistorian, erityisten ympäristöarvojen sekä rakennusten käytön ja niihin liittyvien tapahtumien kannalta.

Rauhalinnan päärakennus lähiympäristöineen on mainitun lain 8 §:ssä tarkoitetulla tavalla valtakunnallisesti merkittävä, ja kokonaisuuden merkittävyyttä voidaan arvioida seuraavilla perusteilla:

- Rauhalinnan päärakennus edustaa maassamme ainutlaatuista venäläistä huvila-arkkitehtuuria, joka sisältää maurilaisen arkkitehtuurin ja sveitsiläistyylin piirteistä (harvinaisuus).
- Rauhalinna edustaa 1800-luvun näyttävää puuhuvilarakentamista (edustavuus).
- Päärakennuksen ulkoarkkitehtuuri ja interiöörit koostuvat alkuperäisestä monimuotoisuudesta ja lähiympäristö vastaa pitkälti alkuperäistilannetta (alkuperäisyys)

- Rauhalinna on esimerkki yleisestä huvilakulttuurista ja sen käyttöhistoria on monipuolinen (historiallinen todistusvoimaisuus).
- Rauhalinnan talossa ja kiinteistöllä on uudistetut ja nykyaikaistetut osat sovitettu historiallisiin ominaispiirteisiin (historiallinen kerroksisuus).

SUOJELUN TARVE JA EHDOTUS SEN KOHDENTUMISESTA

Museovirasto puoltaa rakennusperintölain soveltamista kohteen valtakunnallisen merkityksen ja sisätilojen suojeluarvojen turvaamiseksi. Suojelun tarve kohdistuu päärakennukseen ja sen lähiympäristöön puisto- ja ranta-alueineen.

Suojelun tarve kohdistuu Rauhalinnan päärakennuksen ulkoasuun, rakennusrunkoon, sisätilojen erityispiirteisiin kiinteine sisustuksineen. Osien tarkempi korjaushistoria, säilyneisyys ja ennallistaminen käydään läpi rakennushistoriaselvityksessä.

Rakennuksen ulkoasu muodostuu julkisivujen ja vesikaton koristeellisista puu- ja metalliverhouksista sekä rakennusosista, niiden rakentamistavoista, materiaaleista ja väryksestä. Julkisivuaukkoihin liittyvät rakennusosat eli ikkunat ja ovet ovat ulkoasuun liittyvä kokonaisuus myös sisäpuolisine osineen.

Rakennuksen rakennusrunko käsittää kantavan rungon, sen alkuperäisen rakentamistavan ja huonejaon, perustukset, ulkoseinät, verannat, parvekkeet, erkkerit, ulkoportaat, väliseinät, ala-, väli- ja yläpohjat, muuratut hormirakenteet sekä kattorakenteet koristeineen. Kokonaisuuteen sisältyy torni.

Kiinteään sisustukseen kuuluvat rakennuksessa sen alkuperäiset sisäpintojen pintamateriaalit ja niiden pintakäsittelyt, kattolistat, ovet, ovikehykset, ikkunapuitteet, paneloinnit, säilyneet alkuperäiset sisäkatot panelointeineen, puukasetointeineen, kattomaalauksineen ja rosetteineen, salin pilarit ja kaiteet, kaakeliuunit, portaikko kaiteineen sekä pilari ja pilasterikoristeineen.

Suojeltava alue (lähiympäristö) muodostuu päärakennuksen eduspihalta rantaan johtavasta lehmuskujanteesta ja sen molemmin puolin sijoittuvasta pääosin metsittyneestä entisestä puutarhasta ja niitystä sekä kiviainoista kokonaisuuden pitkillä sivuilla. Myös päärakennuksen välitön avoin piha-alue, hiekkapintaiset kulkuväylät sekä yksittäispuista koostuva mäntyvaltainen pihapuusto ovat osa suojeltavaa kokonaisuutta. Suojeltavan alueen laajuus voi olla asetuksella annetun suojelupäätöksen mukainen.

EHDOTUS SUOJELUMÄÄRÄYKSIKSI

Museovirasto ehdottaa, että kohteelle annetaan seuraavat suojelumääräykset:

1. Rauhalinnaa ja sen lähiympäristöä tulee hoitaa ja käyttää niin, ettei niiden kulttuurihistoriallinen ja arkkitehtoninen arvo heikenny. Rauhalinnan korjaus-, restaurointi- ja muutostöiden tulee perustua kohteen historian, alkuperäistoteutuksen, muutosvaiheiden ja säilyneisyyden hyvään tuntemukseen. Uudisrakentamisen on sopeuduttava suojeltuun kokonaisuuteen.
2. Rakennuksen ulkoasu julkisivukoristeineen ja niiden alkuperäisine rakennustapoineen, rakennusrunko ja sisätilojen erityispiirteet, kiinteä alkuperäinen tai ennallistettu sisustus tulee säilyttää.
3. Rakennusosia tulee korjata sekä tarvittaessa uusia siten, että rakenteet, materiaalit ja työtavat vastaavat alkuperäistä toteutusta tai ovat muilta osin rakennuksen historiallisiin ja arkkitehtonisiin ominaispiirteisiin sopivia.
4. Puutarhan hoidon ja ennallistamistöiden tulee perustua historiaselvityksiin.
5. Korjaus- ja muutostöissä on kuultava asiantuntijana Museovirastoa. Museovirastolla on oikeus antaa ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta.

Pääjohtaja

Tiina Merisalo

Intendentti

Timo Kantonen

Tiedoksi Savonlinnan kaupunki/Riihisaari – Savonlinnan museo